

Trädplan för Polishusparken

Historik, förutsättningar, utveckling

Kungsholmens
stadsdelsförvaltning

Februari 2021

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Mål.....	3
Arbetsmetod.....	4
Beskrivning	5
Historik.....	5
Träden i parken.....	5
Styrande förutsättningar.....	5
Plan över träden i Polishusparken.....	6
Särskilt betydelsefulla träd.....	8
Analys och förslag	10
Bevara och förstärka.....	10
Åtgärda och utveckla.....	12
När befintliga träd ska ersättas.....	14

Beställare

Kungsholmens stadsdelsförvaltning,
parkmiljöavdelningen norra innerstaden
Fredrika Orefelt
My Peensalu
Helena Åkerlindh

Konsulter

AJ Landskap AB
Jenny Svensson
Fredrik Dunér
Kristján Erlandsson

Arbor Konsult AB
Anders Ohlsson Sjöberg
Mario Lieven

Referenser/källor

Trädinventering Polishusparken,
daterad 2020-06-15

Jordbruksverket, www.jordbruksverket.se

Fotografier, kartor och illustrationer

AJ Landskap AB, där ej annat anges.

Stockholms
stad

AJ LANDSKAP

ARBOR KONSULT AB

Inledning

Bakgrund

Parkerna är stadens gröna vardagsrum och en av de viktigaste elementen i det offentliga rummet. Här finns plats för olika former av rekreation i en grön och levande miljö vilket bidrar till människors hälsa och välbefinnande. Träden tillhör parkernas viktigaste byggstenar. De är arkitektoniskt betydelsefulla då de skapar rum och ger parkerna en inramning och en känsla av tak. De bidrar med ett tidsperspektiv genom sin utveckling över tid eftersom vissa träd blir mycket gamla. Arter har olika karaktär och skiljer sig åt i storlek, växtsätt, bladform, bladfärg och blomning. Några får särskilt iögonenfallande höstfärger. Trädens olika karaktärer används inom landskaps- och trädgårdsarkitekturen för att ge parkerna önskade uttryck. Valet av träd och var de planterats speglar gestaltungsideal och förutsättningar vid tiden för anläggandet. För att karaktäristiska inslag inte ska försvinna är det viktiga kunskaper att ha med sig vid ny- eller återplantering.

Träd har stora ekologiska värden som generellt sett tilltar ju äldre träden blir. De är betydelsefulla ur klimatsynpunkt eftersom de hjälper till att rena luften, skänker skugga och bidrar till att jämna ut temperaturen i sin närhet. Trädens växtbäddar kan fungera som infiltrationsytor för lokalt omhändertagande av dagvatten. Ett förändrat framtida klimat kan ändra förutsättningarna och påverka vilka träd som trivs och överlever på en plats. Därför behövs kännedom om trädarter som med framtida klimatförändringar i åtanke kan komplettera dagens trädbestånd.

Parkernas träd står under ständig uppsikt och skötsel. Grenar som skadats eller dött skärs bort för att inte misspyda eller utgöra en fara för parkens besökare. Döda eller döende träd tas bort av samma skäl.

För att skapa goda förutsättningar för ett sunt trädbestånd där parkens och trädens värden och olika karaktärer värnas och utvecklas på ett tillfredsställande sätt har Kungsholmens stadsdelsförvaltning tagit fram denna trädplan.

Syfte

Trädplanen för Polishusparken beskriver parkens trädbestånd och lyfter fram trädens betydelse inom anläggningen. Genom att beskriva parkens bakgrund, karaktär och gestaltungsidé syftar trädplanen till att ge vägledning vid skötselåtgärder som gallring/föryngring, komplettering och ersättning genom nyplantering inom trädbeståndet. Trädplanen utgör ett underlag vid val av åtgärder och artval med hänsyn till parkens gestaltning och användning, men även gällande faktorer som biologisk mångfald, resistens mot sjukdomar och anpassning till förmodade klimatförändringar. Trädplanen ska bidra till att säkra en hållbar park med sunt trädbestånd och god återväxt.

Mål

Det övergripande målet med trädplanen är att:

- Genomföra stadens övergripande trädpolicy och följa stadsdelsnämndens parkplan.
- Säkra en långsiktigt hållbar parkmiljö med friskt och säkert trädbestånd.
- Klara framtida klimatförändringar och bidra till den biologiska mångfalden.
- Säkerställa att medborgare och besökare kan få naturupplevelser och möjligheter till rekreation.
- Öka intresset och kunskapen om träd hos allmänheten, övriga förvaltningar och entreprenörer.
- Bidra till att bevara parkens kulturhistoriska värden.

Tidsperspektivet för trädplanen är cirka 20 år. Trädinventeringar behöver dock utföras med tätare intervall.

Arbetsmetod

- Som underlag till trädplanen ligger den trädinventering som utförts av Arbor konsult AB i juni 2020. I samband med den har samtliga träd i Polishusparken mätts in, inventerats och besiktigats okulärt. Träden har bedömts och beskrivits utifrån vetenskapligt namn, storlek, åldersklass, vitalitet, skador och bevarandevärde.
- Platsbesök har genomförts av tjänstemän och konsulter i projektgruppen.
- Parkens karaktär och trädbeståndets ekologiska, kulturella och sociala värden har identifierats och analyserats.
- Förslag till åtgärder och utveckling av trädbeståndet har tagits fram utifrån inventering, analys och gemensam målbild.

Parkens träd ramar in mittaxeln med perennplanteringar mellan Rådhuset och Polishuset.

Beskrivning

Historik

Området för Polishusparken har en lång historia av brukande. I början av 1700-talet ingick platsen i en större barockanläggning tillhörande malmgården Piperska muren. Marken kom att brukas som trädgård fram tills att Polishuset och Rådhuset uppfördes tidigt 1900-tal.

Parken anlades under 1910-talet mellan Polishuset och Agnegatan som en tidstypisk symmetrisk parkanläggning med breda parkvägar som mynnade ut i en elegant förplats vid trapporna till Polishusets huvudentré. Längs mittaxeln mellan Polishuset och Rådhuset ordnades formella planteringar och längs Agnegatan planterades en rad med likformiga små träd. I gräsyrtorna mellan gångarna planterades löv- och barrträd som hästkastanj, pelarpoppel och blågran. Grupper av blommande buskar som syren och hägg planterades till synes fritt, men symmetriskt ordnat i en övergripande struktur.

I samband med utbyggnaden av tunnelbanans blå linje år 1975, byggdes en tunnelbaneuppgång i parkens södra del och Agnegatan stängdes av för genomfartstrafik.

På slutet av 1990-talet införlivades resterande del av dåvarande Agnegatan i parken i samband med att ett underjordiskt garage anlades under denna del. Samtidigt planterades tre kaukasiska vingnötsträd intill tunnelbaneuppgången. Omkring år 2010 planterades en rad med uppstammade syrener längs tidigare Agnegatan i enlighet med det ursprungliga växtförslaget för parken.

Träden i parken

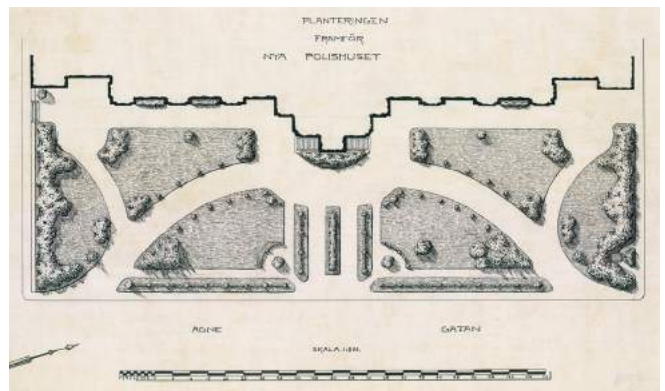
Trädbeståndet i parken domineras av de klassiska parkträd som planterades vid anläggandet. Exempel på dessa numera storvuxna träd är blågran, bok, tysklönn, hästkastanj och lind.

De senare tillskotten återfinns främst invid den tidigare Agnegatan och utgörs av arter som kaukasisk vingnöt, japansk magnolia, pelarek och uppstammad syren.

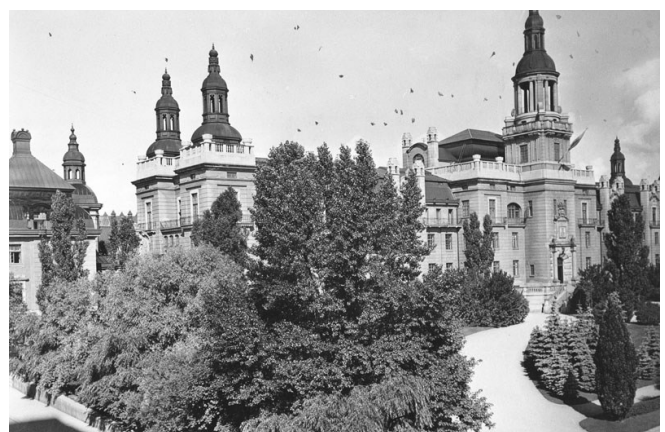
Styrande förutsättningar

- Riksintresse för kulturmiljövård enligt tredje kapitlet i Miljöbalken.

- Den äldre delen av Polishusparken är Q-märkt och dess ursprungskaraktär får därför inte förvanskas.
- Polishusparken betecknas som kulturhistoriskt värdefull enligt Stockholms parkprogram (2006).
- Trädplanen ska följa de ställningstaganden som beskrivs i Parkplan Kungsholmen (2017).
- Vid plantering av träd ska ledningar i mark beaktas i samråd med respektive ledningsägare.
- Hänsyn ska tas till det underjordiska garaget och tunnelbanan vid artval och placering av träd.
- Aktuell trädinventering utförd av Arbor Konsult AB, daterad 2020-06-15.

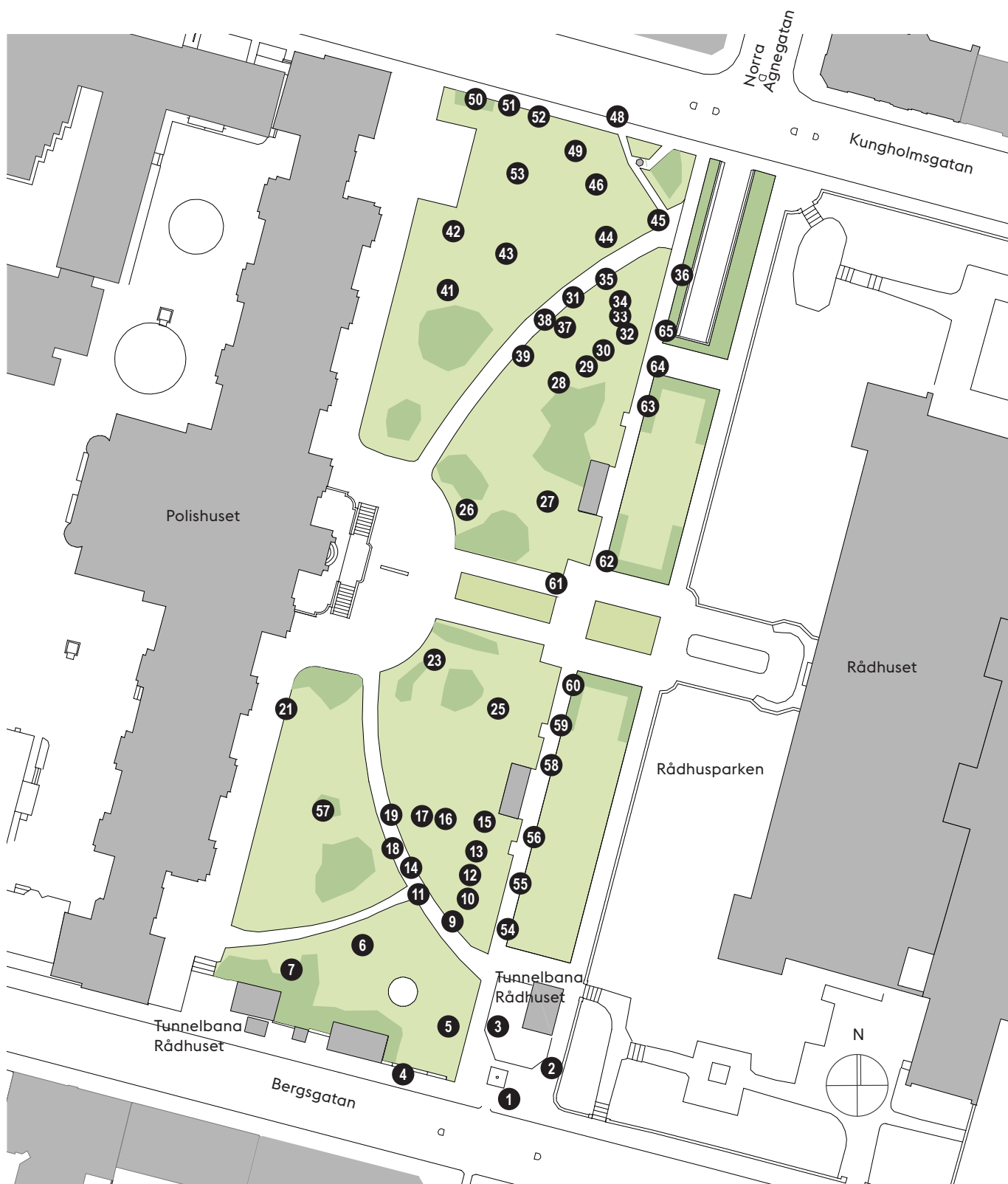

I denna tidiga illustration framgår tydligt att vegetationen inordnades i parkens regelbundna utformning. Gatukontorets parkavdelning, NS 67: 584.4 J:323

Vy från Bergsgatan. Ett antal år har gått sedan anläggandet och parken ger ett lummigt intryck. Notera gruppen med blågranar till höger som finns kvar än idag. Foto: Heurlin, G., år 1927. Stockholms stadsmuseum.

Plan över träden i Polishusparken

**ID-nr stadens
anläggnings-
register**

Latinskt namn – svenskt namn

1	62846	Pterocarya fraxinifolia – kaukasisk vingnöt	35	62793	Picea pungens – blågran
2	62845	Pterocarya fraxinifolia – kaukasisk vingnöt	36	62791	Quercus robur f. fastigiata – pelarek
3	62844	Pterocarya fraxinifolia – kaukasisk vingnöt	37	62801	Picea pungens – blågran
4	62839	Tilia x euchlora – glanslind	38	62802	Picea pungens – blågran
5	62842	Tilia x euchlora – glanslind	39	62803	Picea pungens – blågran
6	62843	Aesculus hippocastanum – hästkastanj	41	62781	Tilia x euchlora – glanslind
7	62841	Tilia x euchlora – glanslind	42	62780	Fagus sylvatica – bok
9	62810	Picea pungens – blågran	43	62784	Acer platanooides – skogslönn
10	62811	Picea pungens – blågran	44	62785	Aesculus hippocastanum – hästkastanj
11	62812	Picea pungens – blågran	45	62786	Acer pseudoplatanus – tysklönn
12	62813	Picea pungens – blågran	46	62787	Acer pseudoplatanus – tysklönn
13	62814	Picea pungens – blågran	48	62789	Acer pseudoplatanus – tysklönn
14	62815	Picea pungens – blågran	49	62790	Acer platanooides 'Schwedleri' – blodlönn
15	62816	Picea pungens – blågran	50	62776	Fagus sylvatica – bok
16	62817	Picea pungens – blågran	51	62777	Fagus sylvatica – bok
17	62818	Picea pungens – blågran	52	62778	Fagus sylvatica – bok
18	62819	Picea pungens – blågran	53	62779	Acer platanooides 'Schwedleri' – blodlönn
19	62820	Picea pungens – blågran	54	1000622	Quercus robur f. fastigiata – pelarek
21	62822	Populus nigra 'Italica' – italiensk pelarpoppel	55	1000623	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
23	62806	Crataegus x media 'Paul's Scarlet' – hagtorn	56	1000624	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
25	62808	Aesculus hippocastanum – hästkastanj	57	1000625	Ulmus sp – alm
26	62805	Crataegus x media 'Paul's Scarlet' – hagtorn	58	1000626	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
27	62804	Aesculus hippocastanum – hästkastanj	59	1000627	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
28	62800	Picea pungens – blågran	60	1000628	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
29	62799	Picea pungens – blågran	61	1000621	Magnolia kobus –japansk magnolia
30	62798	Picea pungens – blågran	62	1000620	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
31	62797	Picea pungens – blågran	63	1000619	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
32	62796	Picea pungens – blågran	64	1000618	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
33	62795	Picea pungens – blågran	65	1000617	Syringa vulgaris cv – ädelsyren
34	62794	Picea pungens – blågran			

Teckenförklaring

Lövträd

Blommande träd

Särskilt betydelsefull individ

Buskplantering

Barrträd

Träd med rött bladverk

Perennplantering

Särskilt betydelsefulla träd

Polishusparken är en tidstypisk sekelskiftsanläggning med ett karaktärsfullt trädbestånd. Nedan beskrivs de individer som identifierats som de mest betydelsefulla för parkens identitet.

Träd nr 1-3, *Pterocarya fraxinifolia* – kaukasisk vingnöt

De tre träden står i en grupp i grusytor intill tunnelbaneentrén i parkens södra del. De planterades i samband med att Agnegatan lades igen och blev en del av parken i slutet av 1990-talet. Träd nr 2 och 3 är medelstora och stammarna delar sig relativt lågt i långa grova huvudgrenar som bildar utbredda oregelbundna kronor. Träd nr 1 har ett mer symmetriskt växtsätt med en rak genomgående huvudstam och jämnare grensättning, men på grund av ett allmänt spensligt habitus framstår det som minst värdefullt av de tre vingnötsträden.

Trädens upplevs som exotiska tack vare ett öppet växtsätt, fårad bark, stora sammansatta blad och långa iögonfallande hängen med vingade nötter.

De tre kaukasiska vingnötterna (nr 1, 2 och 3) vid tunnelbaneentrén. På andra sidan Bergsgatan ansas fler träd av samma art.

Tillsammans bildar de ett sammanhängande och luftigt krontak, och de markerar parkens sydvästra entré från Bergsgatan vid tunnelbanans entrébyggnad. På andra sidan Bergsgatan står ytterligare ett antal kaukasiska vingnötsträd vilket ger gaturummet en egen prägel här.

Träd nr 6, 25, 27 och 44, *Aesculus hippocastanum* – hästkastanj

De drygt hundraåriga hästkastanjerna är en del av det ursprungliga växtmaterialet och ingår i parkens regelbundna gestaltning. Träd nr 6 och 44 utgör ett par i norra respektive södra delen och paret nr 25 och 27 är placerade på vardera sidan om den öst-västliga mitt-

Under hästkastanjen (nr 6) bildas ett tilltalande grönt rum tack vare de lägsta nedåthängande grenarna.

axeln mot Rådhuset. Träden med sina mäktiga kronor är bland de största i parken. På försommaren utgör de en praktfull syn när de översållas av vita upprätta blomklasar. Träd nr 6, 25 och 27 har regelbundet och upprätt form med huvudstammar som förgrenar sig på 4-5 meters höjd. Kastanjerna står solitärt och under de välvda kronorna infinner sig en tilltalande upplevelse av rumslighet. Träd nr 25 och 27 har viss konkurrens om kronutrymmet från höga friväxande buskar intill.

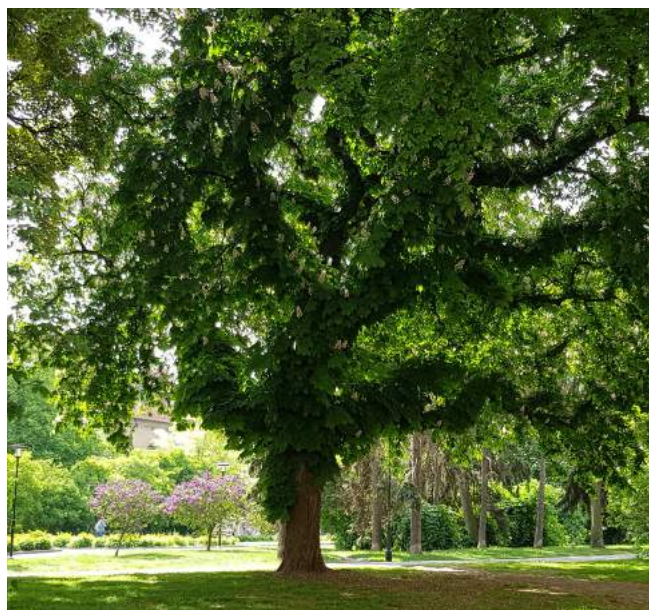
Träd nr 44 har ett mycket skulpturalt och smått sagolikt utseende, delvis till följd av tidigare beskärningsåtgärder. Kronan är utbredd och lågt ansatt och från dryga tre meter utgår två kraftiga och krokiga grenar som sträcker sig nästan horisontellt. Trädets stam och grenar är till stor del täckta av blad från små skott likt en mjuk grön matta. Kastanjeträdets krona bildar tillsammans med omgivande träd ett luftigt och behagligt grönt tak i denna del av parken.

Träd nr 9-19, 28-35, 37-39, *Picea pungens* – blågran

Intill gångstråken, symmetriskt lokaliserade i parkens södra respektive norra del, återfinns två grupper med 11 blågranar vardera. Träden i de två grupperna står tätt och har ett smalt och upprättväxande habitus. De planterades i samband med anläggandet av parken och är således drygt 100 år gamla, och närmar sig därmed den ålder arten kan förväntas uppnå i parksammanhang.

Blågranar blir med åren ofta kala en bit upp på stammen men det har inte drabbat dessa individer i någon större utsträckning. Däremot har några av träden börjat visa tecken på minskad vitalitet, men tack vare att de står i grupp är detta mindre märkbart.

Dessa blågranar är parkens enda städsegröna träd och utgör ett starkt karaktärsskapande element och är viktiga för parkens historia.

Hästkastanj (nr 44) har ett fantasieggande utseende.

Den södra gruppen av blågranar (nr 9-19). De vintergröna träden skapar kontrast till övriga lövfällande träd både i färg och form.

Träd nr 21 , Populus nigra 'Italica' – italiensk pelarpoppel

Den drygt 100-åriga italienska pelarpoppeln är ett av parkens högsta träd och det når upp till Polishusets tak och matchar byggnaden i skala. Exemplet har en grov rak stam och ett utpräglat pelarformigt habitus.

Detta är den enda poppel som finns kvar från den ursprungliga anläggningen, vilket inte är förvånande med tanke på att arten är ett pionjärträd som sällan blir mer än 80-90 år gammalt. Äldre ritningar och fotomaterial visar att det tidigare fanns flera pelarpopplar runtom i parken. Denna pelarpoppel stod tidigare i grupp med två pyramidalmar som fälldes 2021 på grund av almsjukan.

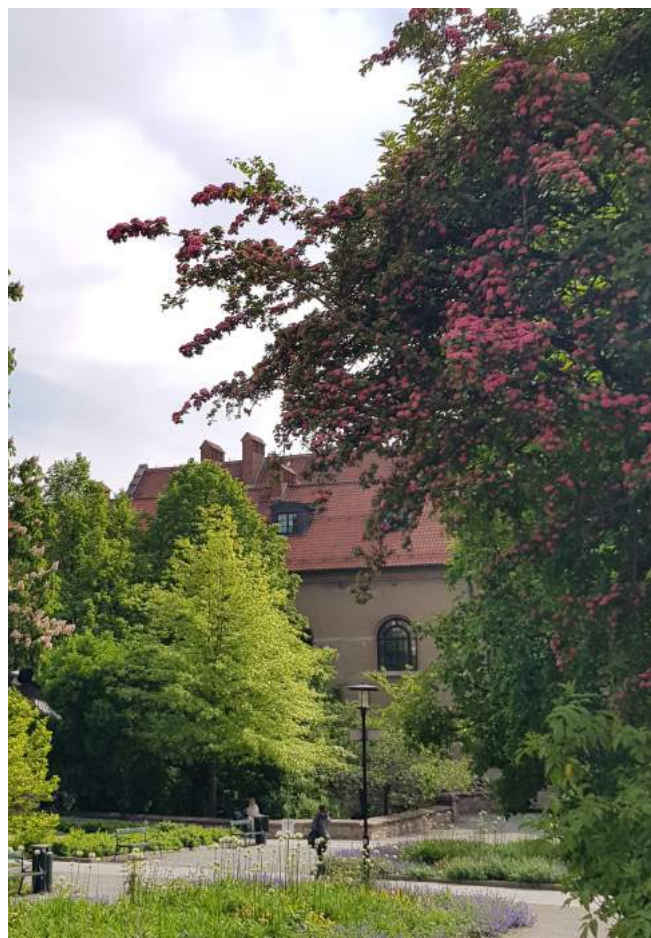

Pelarpoppeln (nr 21) har ett utpräglat pelarformigt habitus. De två pyramidalmar i förgrunden har nu fällts.

Träd nr 23 och 26, Crataegus x media 'Paul Scarlet' – rosenhagtorn

I anslutning till Polishusets halvmåneformade entréplats, på vardera sida om parkens mittaxel, står två åldrande hagtornsträd. Kronorna har dessvärre blivit risiga och innehåller flera döda grenar.

Träden har också vuxit ihop med angränsande friväxande buskage och skymms därför delvis. Deras behållning är således begränsad, men under en kort tid på försommaren när grenarna översållas av små fyllda mörkrosa blommor är de en vacker åsyn.

Rosenhagtornsträd (nr 26) i blom.

Träd nr 36 och 54, *Quercus robur f. fastigiata* – pelarek

Längs med det nord-sydliga gångstråket avslutas syrenraden med en pelarek i vardera ände. Träden planterades omkring 2010, efter parkens ursprungliga växtförslag. På ett fotografi från 1927 framgår att det redan då fanns pelarek på en av dessa platser. Träd nr 54 har antagit ett smalt pelarformigt habitus, medan nr 36 är lägre och har trubbigare kronform. Då träden fortfarande är relativt unga och små till storleken kan de upplevas som obetydliga i sammanhanget, men de kommer på sikt att bli två formstarka och identitetsskapande element som accentuerar gångstråkets riktning.

Den smalt upprättväxande pelareken (nr 54) avslutar raden med uppstammade syrener i ena änden.

Träd nr 42, *Fagus sylvatica* – bok

Boken står nära Polishuset i den nordvästra delen och är ett av parkens största träd. Den släta, grå stammen är rak och genomgående, och från ca 5 meter och uppåt utgår långa slanka grenar som bildar en bred och rundad krona. Några grenar som sträckte sig mot Polishusets fasad har dock gallrats bort vilket resulterat i en liten obalans i kronformen. Trädet bidrar i hög grad till att skapa en grön inramning i denna del av parken.

Det ståtliga bokträdet (nr 42) skänker mycket grönska och stämmer väl överens med Polishuset i skala.

Träd nr 49 och 53, *Acer platanoides* 'Schwedleri' – blodlönn

Träd med avvikande bladfärg, inte minst blodlönn, användes flitigt i sekelskiftesparker, och de rödaktiga bladen står i fin kontrast till omgivande grönbladiga grönska. Dessa båda blodlönnar har utvecklats till fullvuxna parkträd, och tillsammans med övriga träd i denna del av parken bildar de ett ljust och sammanhängande krontak.

Träd nr 53 står ganska öppet, dess stam delar sig i tre rejäla huvudgrenar på ett par meters höjd och kronan är rundad. Träd nr 49 har en stam som redan någon meter ovan mark delas i två upprättväxande huvudstammar. Exemplet lutar något och har utvecklat ett smalare växtsätt i konkurrens om ljuset.

Träd nr 55, 56, 58-60, 62-65, *Syringa vulgaris* 'Andenken an Ludwig Späth' – ädelsyren

Det nord-sydliga gångstråket kantas av ca 3 meter höga uppstammade syrener som står på jämnt avstånd. Träden får mörklila väldoftande blommor på försommaren och är då en praktfull syn. Syrenerna planterades 2009 tillsammans med pelarekarna nr 36 och 54 i enlighet med parkens ursprungliga växtförslag. De ersatte prydnadsaplar som var planterade i samband med anläggandet av det underjordiska garaget och var i dåligt skick.

Det är en slående syn när syrenträden längs gångbanan står i full blom på försommaren.

Syrenerna bidrar med en variation i trädbeståndets skala, och förstärker parkens historiska karaktär och struktur. Mellan syrenerna finns parksoffor där besökare kan slå sig ner.

Almen (nr 57) har en graciös och annorlunda form där kronan är bredare än trädets höjd.

Träd nr 57, *Ulmus sp* – alm

Denna alm står solitärt i en gräsyta mellan Polishuset och den södra gruppen med blågranar. Det är svårt att fastställa exakt vilken sorts alm det rör sig om men sannolikt är det en vresalm (*Ulmus laevis*). I Sverige återfinns vresalmen i vilt tillstånd endast på Öland. Trädet har en mycket kort stam som splittras upp i några få kraftiga grenar som huvudsakligen sträcker sig sidledes. Kronan är välvd och de perifera, något bågböjda skotten når nära marken. Formen är ovanlig för alm, och exemplaret utgör ett intresseväckande inslag i parken.

Träd nr 61, *Magnolia kobus* – japansk magnolia

Detta flerstammiga, bara ett par meter höga träd står nära en av de mäktiga hästkastanjerna och lutar något ut över angränsande gångyta i strävan efter ljus. Trädet blommar tidigt på säsongen med rent vita blommor. Eftersom det står centralt och väl synligt kommer dess betydelse för upplevelsen att öka ju större det blir.

Analys och förslag

Med en tydlig struktur och tidstypiskt trädbestånd är Polishusparken en god representant för den symmetriska sekelskiftesparken. De storvuxna klassiska parkträden i förening med betydande yta ger parkrummet en grön prägel. Den historiska karaktären är viktig att bevara, men inom ramen för denna finns utrymme för nytänkande vid komplettering av trädbeståndet och ersättning av specifika träd.

Nedan listas styrkor och svagheter avseende parkens trädbestånd, vilka kvaliteter som bör bevaras, förstärkas och/eller utvecklas samt vad som borde åtgärdas eller förebyggas.

För förslag på ersättningsträd, se sidan 18.

Bevara och förstärka

Siktlinjer och rumslighet

Mycket tack vare de stora träden upplevs parken som en grön oas, och intrycket förstärks av det uppvuxna trädbeståndet i angränsande Rådhusparken. Vegetationen är samtidigt inte tätare än att man över lag har god överblick över parken och visuell kontakt med omgivande gator och den vackra äldre bebyggelsen.

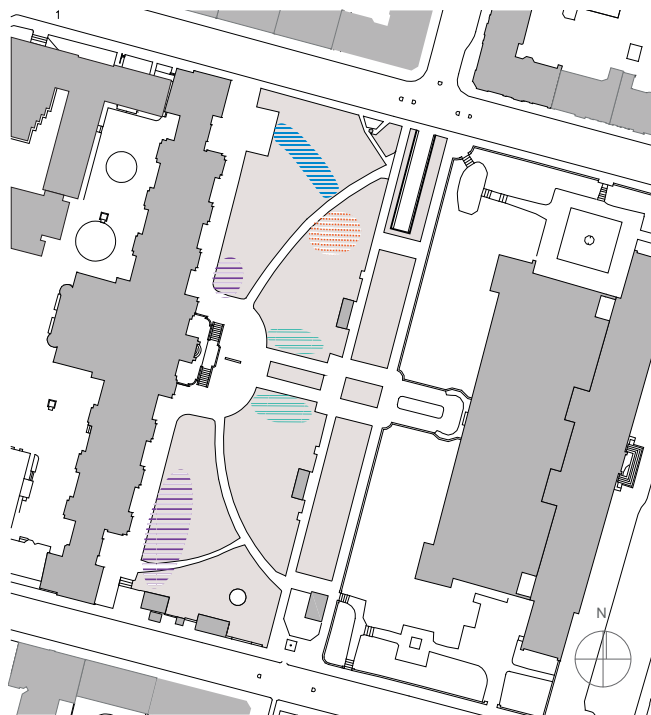
I den äldsta delen av parken, väster om gång- och cykelstråket, bildar träden och de friare grupperna av buskar fina gröna parkrum av varierande storlek och med varierande grad av avskildhet.

Längs mittaxeln och mot Polishusets entré har buskagen till viss del vuxit ihop med de mindre prydnadsträdens kronor, vilket ger ett något ovårdat intryck och gör att det är svårare att få överblick här.

Raden med uppstammade syrener och pelarekar samt de stora trädens kronolymer i Polishusparken och Rådhusparken medför en tydlig rumslig inramning av det långsmala nordsydliga parkrummet med gång- och cykelstråk. Likaså förstärks siktlinjen i mittaxelns riktning mellan Rådhuset och Polishuset av omgivande trädkronor.

Bland träden finns soliga gläntor som uppskattas av besökare.

- Område för plantering av träd som på sikt kan utvecklas till stora parkträd
- Område där successionsplantering av barrträd är önskvärd
- Område där mindre träd kan planteras
- Område där hänsyn ska tas till ev framtida entré och gångväg vid nyplantering/ersättning av träd

I den sydvästra delen av parken är intrycket att det saknas rumsskapande grönska mot Bergsgatan och Polishusets fasad.

Strategi: Förenkla och strama upp vegetationen utmed mittaxeln genom att ersätta yviga buskage med regelbundet placerade mindre prydnadsträd.

Komplettera med större parkträd i närheten av Polishuset i sydvästra delen där det enligt äldre ritningar sannolikt har funnits träd redan tidigare. Därmed åstadkoms en tydligare rumslighet och Polishusets storlek möts. Viktigt att ta hänsyn till byggnaden vid artval och placering. I närheten av fasad ska smalkroniga träd väljas.

Värna de stora träden som harmonierar med den omgivande bebyggelsen i skala och ger gröna väggar och tak.

Placera träd och välj arter så att kontakten med omgivningen och parkens siktlinjer och gröna rum bevaras och förstärks.

Träden i Rådhusparken (till vänster om muren) länkar samman de båda parkerna till ett sammanhängande parkrum trots stor nivåskillnad.

TÄNK PÅ!

Avstånd till gata, fastigheter och ledningar

När befintliga träd ska ersättas eller nya träd planteras i närheten av en gata eller en fastighet är det viktigt att tänka på avståndet mellan gata/fastighet och träd.

Framtida ledningsschakter kan exempelvis innebära avgrävning av större rötter vilket i sin tur kan leda till att trädet försvagas och får en förkortad livslängd. En bra regel är därför att schakt inte ska utföras närmare än 5 meter från ett träd. Schaktarbeten ska alltid ske i samråd med trädägaren.

Vite vid skada på vegetation

Vegetation som påverkas av arbete i parken ska skyddas. Om skada uppstår på trädets stam, rötter eller krona bedöms omfattningen av en arborist och vite utfaller.

För ytterligare information hänvisas till "Växtbäddar i Stockholms stad – en handbok 2017".

Visuell kontakt med omgivande stadsrum värnas.

Varierat växtmaterial

Ett av parkens stora tillgångar är variationen med blommande träd, träd med avvikande bladfärg och träd av olika storlek. Placeringen av träd med olika egenskaper accentuerar parkens informella och formella delområden, och ger omväxling i skala och karaktär.

Strategi: Vid nyplantering ska variationen i färg och form säkras, och artdiversiteten kan ökas genom att nya trädarter introduceras, under förutsättning att de harmonierar med parkens karaktär. Stommen bör dock även fortsättningsvis utgöras av tidstypiska träd och placeringen ska utgå från parkens struktur och historia.

Vintergröna träd

Städsegröna träd fungerar vintertid som solitärer och under vår och höst kan de ge visuellt stöd för övriga lövträd genom att framhäva blomning och höstfärger. Med sina mörkt grågröna barr ger blågranarna i parken dessutom en välgörande kontrasterande effekt mot omgivande grönbladiga träd under sommaren.

Då samtliga dessa träd har uppnått hög ålder finns ökad risk att flera träd kan gå ut under en kortare tidsperiod.

Blodlönnarna bidrar med avvikande bladfärg.

Strategi: Blågranarna bidrar till parkens särart och tillgodoser behovet av vintergröna träd i parken. De bör därför behållas.

Om andra vintergröna träd ska planteras i parken utan att konkurrera med blågranarnas visuella effekt är det viktigt att utreda placering och välja träd som har en annan karaktär.

För att säkerställa att de två grupperna är vitala och tilltalande över tid bör förnygring ske genom nyplantering så nära befintliga blågranarna som anses möjligt.

Blommande träd

På försommaren är Polishusparkens träd en praktfull syn då kastanjer, stamsyrener och hagtornsträd blommar. Under resten av växtsäsongen är blomningen bland parkens träd begränsad.

Strategi: Även fortsättningsvis bör klassiska försommarblommande parkträd dominera trädbeståndet i Polishusparken. Samtidigt vore det önskvärt att förlänga blomningsperioden genom att tillföra arter med tidigare eller senare blomning.

På försommaren blommar syrener och kastanjer samtidigt.

Åtgärda och utveckla

Trädinventeringar

Många av parkens träd har hög ålder och bör därför hållas under regelbunden uppsikt. För att säkerställa att träden är vid god kondition bör trädinventeringar utföras med ett tidsintervall om högst tio år. Inventeringarnas åtgärdsförslag utförs däremellan.

Succession

Särskilt i den ursprungliga delen av parken utgörs trädbeståndet av äldre träd. Även om de flesta ännu är vitala kan konsekvenserna bli betydande om flera träd utgår på kort tid.

Störst är andelen yngre träd i området närmast gång- och cykelstråket där raden med syrener och pelarekar återfinns.

Strategi: Det är viktigt att träd även i framtiden finns genom hela parken och att den gröna karaktären bevaras. Därför ska specifika träd ersättas när de tas ned, med utgångspunkt i det historiska växtmaterialet. Träd som bedöms vara i särskilt dålig kondition identifieras och om möjligt planteras nya träd i deras närhet, så att dessa på sikt kan ersätta de gamla. Redan nu kan nya träd planteras på platser där det tidigare funnits träd som ej har ersatts, eller där det skulle vara lämpligt med komplettering av träd.

Längs med gång- och cykelstråket återfinns några av de senaste tillskotten i form av syren och pelarek.

Riskträd och träd med tveksam placering

Träd nr 42

På grund av bokens betydande storlek och utbredda habitus har man varit tvungen att avlägsna grenar mot Polishusets fasad. Boken har en tät och mörkgrön bladmassa vilket begränsar ljusmängden som når in i intilliggande lokaler. Vidare har bokträd ett kraftigt, tämligen ytligt rotsystem, något som kan innebära en risk nära byggnader.

Strategi: Utföra gallring i kronan vid behov. När trädet så småningom ska ersättas bör avståndet till byggnaden öka om samma art väljs.

Träd nr 48

Tysklönnen står mycket nära Kungsholmsgatan vilket medför en risk att rotsystemet kan skadas vid vägarbeten. Trädet lutar också ut över gatan.

Tysklönnen (nr 48) lutar ut över Kungsholmsgatan och behöver hållas under uppsikt.

Strategi: Säkerställa att rotsystemet inte skadas vid grävarbeten i gatan. På grund av dess lutning kontrollera trädets vitalitet regelbundet och avlägsna grenar som kan riskera att falla ner på gatan. När trädet så småningom ska ersättas bör avståndet till gatan ökas.

Träd nr 43, 44 och 53

De tre stora parkträden står i ett område där det i framtiden kan komma att ordnas en entré och en gångväg.

Strategi: När det blir aktuellt med trädplantering i området där träd 43, 44 och 53 står ska placering ske med hänsyn till den möjliga framtida entrén och gångvägen.

Sjukdomsdrabbade trädarter

Några av de äldre karaktärskapande träden i Polishusparken utgörs av sjukdomsdrabbade arter. Detta innebär en framtida risk för parkens trädbestånd, karaktär och succession i stort.

Strategi: För att bevara parkens karaktär är det viktigt att hitta lämpliga ersättningsträd för alla arter i parken men framför allt för de individer man vet löper stor risk att drabbas av sjukdom.

Polishusparken har inte förskonats från almsjukan. De två rödmarkerade träden är pyramidalmar som sedermera fällts då de blivit angripna. Trädet i mitten är pelarpoppel nr 21.

FAKTA

Sjukdomsdrabbade arter

Ulmus glabra – alm

Almen är drabbad av almsjukan vilken orsakas av en parasitsvamp som hindrar trädet från att ta upp vatten vilket i sin tur leder till att trädet vissnar och dör. Många stora, och för Stockholms parker viktiga, almar har under de senaste åren tagits ner på grund av almsjukan.

Fraxinus excelsior – ask

Den inhemska asken har idag allvarliga problem med askskottsjukan. Sjukdomen orsakas av en svamp som sprids med vinden. I framtiden befaras den smaragdgröna asksmalpraktbaggen etablera sig i Sverige. Praktbaggens larver angriper framför allt askträd och en etablering och spridning skulle drabba askbeståndet ytterligare.

Aesculus hippocastanum – hästkastanj

Hästkastanjen är utsatt för många olika sjukdomar, bland annat kastanjemalen, kastanjebladbrännan och kastanjeblödarsjukan.

Sjukdomar att hålla koll på i framtiden

Algsvamp

Phytophthora är en svampliknande, markbunden skadegörare som orsakar vävnadsdöd i trädens rot, stam och blad. Under det senaste decenniet har ett ökande antal bokträd i Europa och USA drabbats av allvarliga utbrott av *Phytophthora*.

Asiatiska långhorningarna

De asiatiska långhorningarna, *Anoplophora glabripennis* och *A. chinensis*, är skalbaggar som angriper lövträd av många olika släkter, bland annat lönn, alm, pil och poppel. De lever i träden som till slut skadas och dör eftersom larverna äter stora gångar i veden. Skadedjuret finns etablerat i södra Europa och har hittats i Finland. Än så länge har inga träd i Sverige angripits.

Vid misstanke om angrepp eller fynd av *Phytophthora* eller asiatiska långhorningar ska anmälan göras till Jordbruksverket.

När befintliga träd ska ersättas

Här beskrivs och listas lämpliga ersättningsträd. För de träd som anses ha en särskilt viktig roll i parken föreslås specifika ersättningsträd. Därefter följer en generell lista med lämpliga ersättningsarter. När träd måste ersättas ska det avgöras i varje enskilt fall vilken exakt placering som är mest lämplig.

Vid val av alternativa ersättningsträd har följande beaktats:

- Trädens nuvarande plats och funktion med hänsyn till parkens karaktär och historia. Avväganden om ett träd ska ersättas med samma art, om det ska ersättas med ett större eller mindre träd, om ersättningsträdet ska ha en luftigare krona etc.
- Succession med pionjär- och sekundärträd, d.v.s. snabbväxande träd kontra långsamväxande.
- Avstå särskilt sjukdomsdrabbade arter och arter som listats för att de i framtiden riskerar att bli angripna av allvarliga sjukdomar.

Ersättningsträd för specifika individer

Träd nr 1-3, *Pterocarya fraxinifolia* – kaukasisk vingnöt

De tre kaukasiska vingnötsträden bidrar med en särskild exotisk karaktär som skiljer sig från parken i övrigt. Eftersom de samverkar med vingnötsträden på andra sidan Bergsgatan bör man i första hand välja samma art. Om annan art väljs ska företrädesvis ett luftigt träd väljas så att området kring tunnelbaneentrén inte riskerar att upplevas som mörk. Vidare bör samtliga vara av samma art för ett enhetligt uttryck. Hänsyn bör också tas till den något utsatta ståndorten mellan tunnelbaneentrén och Bergsgatan.

När det blir aktuellt att ersätta träden bör även position och antal utredas.

- *Gleditsia triacanthos* – korstörne
Ett i ungdomen upprättväxande träd som med tiden utvecklar en gles, oregelbunden och ofta skärmlik krona. De små sammansatta bladen bidrar till att ge trädet ett luftigt uttryck och på hösten färgas bladen gula. De ganska oansenliga blommorna kan följas av

stora och desto mer spektakulära fröbaljor. Trädets ståndortskrav gör det till ett ytterst lämpligt val i gatumiljön. Det finns flera sorter med olika växtsätt varav några saknar tornar.

- *Pterocarya fraxinifolia* – kaukasisk vingnöt
- *Pterocarya rhoifolia* – japansk vingnöt
Vackert parkträd med genomgående stam som med åren utvecklar en bred och pyramidformad krona. De sammansatta bladen är långa och ljus grönglänsande för att på hösten bli gula. Dekorativa hängen ger trädet karaktär. Till skillnad från *P. fraxinifolia* skjuter den inga rotskott.

Korstörnets blommor är oansenliga, men fröbaljorna som ibland utvecklas är desto mer iögonfallande.

Träd nr 6, 25, 27 och 44 *Aesculus hippocastanum* – hästkastanj

De praktfulla hästkastanjträden är bland parkens största solitärer och de är en viktig beståndsdel i den symmetriska ursprungliga anläggningen. Hästkastanjen kan dessvärre drabbas av diverse sjukdomar, men exemplaren i parken framstår som livskraftiga. Väljs ett annat träd istället för hästkastanj bör det i största möjliga mån ha samma kvaliteter som hästkastanjen.

- *Aesculus hippocastanum* – hästkastanj
- *Corylus colurna* – turkisk trädhassel
Trädet har ett varierande växtsätt men utvecklar oftast en tydligt genomgående stam, från vilken grenarna växer ut i horisontella våningar. Arten är långsametablerad men då den väl etablerats uppvisar den stor tolerans för torka, luftföroreningar och vind.
- *Platanus x hispanica* – hybridplatan
Stort och karaktärsfullt träd med bred krona och stam med utmärkande flagnande bark. Arten lämpar sig väl för plantering i innerstaden då den klarar många olika markförhållanden, kräver värme och är tålig mot torka, luftföroreningar och vägsalt. Trädet vill ha en generös växtbädd för optimal utveckling.
- *Tilia tomentosa* – silverlind
Vacker lind med stora blad med silverhårig undersida som ger trädet en särskild lyster. Trädet tål torka och varma lägen. Det blommar sist av alla lindar och eftersom få andra träd blommar vid samma tidpunkt är det till stor nytta för bin och andra pollinerare. Fri från honungsdag.

De flikiga svepebladen kring den turkiska trädhasselns ätliga nötter bidrar med prydnadsvärde.

Träd nr 9-19, 28-35, 37-39, *Picea pungens* – blågran

Blågranar utvecklas till smalkroniga träd, och särskilt hos den rena arten är barren i ungdomen påtagligt blå för att med åldern ofta bli mer grågröna. De existerande träden uppvisar en viss variation i barrfärgen vilket indikerar att det kan röra sig om fröförökat material. För att värna det enhetliga uttrycket och den tidstypiska prägeln bör de ersättas med nya blågranar. I andra hand, till exempel om blågran skulle drabbas av svår sjukdom, kan andra städsegröna arter med likartad karaktär väljas.

- *Picea omorika* – serbisk gran
Trädet har ett formstarkt växtsätt med smal pyramidisk krona och bågformade grenar vilket gör det till ett mycket värdefullt prydnadsträd. Barren är mörkgröna på ovansidan och silvriga på undersidan och framstår på håll som blågröna.
- *Picea pungens* 'Koster' – blågran
En äldre smalväxande sort med silvergrå barr.
- *Picea pungens* var. *glauca* – blågran
Sannolikt den variant som förekommer i parken. Fröförökat material som innebär att viss variation i växtsätt och barrfärg kan förekomma. Barren blir allt mer grågröna ju äldre träden blir.
- *Thuja plicata* – jättetuja
Jättetujan är snabbväxande och blir som namnet antyder ett storväxt städsegrönt träd med genomgående stam och smal konisk krona. De glansiga barren har en frodigt grön nyans som består även vintertid. Trivs bäst i fuktigare, näringsrika jordar som är väl-dränerade, men tål även viss torka.

Jättetujans mjuka och livligt gröna barr är en vacker kontrast till den flagnande rödbruna stammen.

Träd nr 21, *Populus nigra* 'Italica' - italiensk pelarpoppel

En flitigt använd kultivar och en av Europas äldsta stadsträd som kan bli omkring 20 meter högt. Trädet är mycket smalkronigt och har ett starkt arkitektoniskt uttryck. När det så småningom ska ersättas är det viktigt att ett träd som är formstarkt och tillräckligt stort väljs för att vara jämbördigt Polishuset. Det bör även vara smalkronigt och luftigt för att tillräckligt med ljus ska nå Polishuset. Avståndet till fasaden beaktas vid plantering.

På andra sidan mittaxeln stod fram till 2020 en pyramidalalm som bör ersättas i syfte att förstärka parkens regelbundenhet, och då med samma art som träd nr 21.

Gamla ritningar visar att pelarpoppeln tidigare stod tillsammans med två pyramidalmar. Eftersom denna tanke var ursprunglig kan träd nr 21 eventuellt kompletteras med ytterligare något träd.

- *Acer saccharinum* 'Pyramidale' – silverlönns Anspråkslös kultivar av silverlönns som kan bli upp till 20 meter. När trädet är ungt är kronan smalt upprätt men blir med tiden mer oval till rundad. De finflikiga bladen är vithåriga på undersidan vilket ger trädet lite av ett silverskimmer, särskilt när det blåser och bladundersidorna blir synliga.
- *Populus nigra* 'Italica' – italiensk pelarpoppel
- *Ulmus* 'Columella' – hybridalm
Anses vara en av de almsorter som är mest resistent mot almsjukan. Med tanke på att det fram till nyligen fanns almar på platsen är detta en intressant kandidat. Hybridalmen blir ett medelstort träd med en smal krona som med åldern blir något bredare. De mörkgröna glansiga bladen är relativt små och krusade. Ett värmegynnade träd som tål torka.

Träd nr 23 och 26, *Crataegus x media* 'Paul's Scarlet' – rosenhagtorn

Rosenhagtornet utvecklas till ett mindre träd med en samlad, något bred krona. Den rikliga blomningen infaller tidigt på sommaren och de små rosaröda blommorna påminner om polyantharosor i miniatyr. Det är därför inte svårt att första varför trädet är en relativt vanlig syn i äldre anläggningar. Dessvärre angrips trädet ofta av hagtornsrost vilket gör att de en gång så tilltalande träden med tiden kan bli skräpiga. Så har skett även i Polishusparken, och för att undvika att detta återupprepas bör sorten inte återplanteras.

Den starkt uppåtsträvande almen "Columella", här längs en stadsgata i Oslo.

Enligt äldre ritningar fanns det tidigare en rad med mindre träd på båda sidorna om mittaxeln, och en tanke kan därför vara att återplantera dessa rader. Det skulle stärka den historiska kopplingen, understryka mittaxelns riktning och öka upplevelsevärdet. Lämpligen väljs då ett mindre blommande träd med sammanhållet växtsätt.

- *Amelanchier arborea* 'Robin Hill' – storblommig häggmispel
Sorten blir ett smalkronigt mindre träd, upp till 6 meter högt. Blommar med vita blommor i samband med lövsprickningen och får små röda bär och fin gulröd höstfärg. Ett träd med många kvaliteter som skulle pryda platsen väl.
- *Malus* 'Evereste' – prydnadsapel
En prydnadsapel med riklig blomning och lika riklig fruktsättning. De små äpplena är gulorange och pryder trädet en bra bit in på vintern. Brett pyramidalt växtsätt, slutlig höjd omkring 5-7 meter.
- *Syringa reticulata* 'Ivory Silk' – ligustersyren
En syren som antar ett mer trädformigt habitus och i regel utvecklar en rundad, något oregelbunden krona. Blomningen infaller senare än hos andra syrener, och de stora gräddvita blomklasarna är en slående syn. Sorten lämpar sig väl som mindre stamträd.

Träd nr 36 och 54, *Quercus robur* f. *fastigiata* – pelarek

Pelareken är ett klassiskt parkträd med ett aristokratiskt och formellt uttryck. Det blir bara ett par meter brett men kan uppnå en höjd av 20-25 meter. De två träden i parken har en given plats som stabil avslutning på raden med de uppstammade syrenerna, och bör därför ersättas med samma sort. För att säkerställa enhetlighet väljs med fördel en namngiven, vegetativt förökad sort.

- *Quercus robur* 'Fastigiata Koster' – pelarek

Träd nr 55, 56, 58-60, 62-65, *Syringa vulgaris* 'Andenken an Ludwig Späth' – ädelsyren

Uppstammade syrener blir endast ett par meter höga och får en rundad välförgrenad krona. Med tiden blir de alltmer knotiga och de uppsprickande stammarna utvecklar en karaktäristisk spiralformad vridenhet. Det händer att träden med tiden får slagsida och måste stöttas upp. I månadskiftet maj-juni infaller blomningen då syrenerna får mängder med stora blomklasor. Sorten i parken är den vackra 'Andenken an Ludwig Späth' som får mörkt violetta, upp till 30 cm långa blomställningar.

Eftersom en viktig aspekt med raden uppstammade syrener är dess likformighet bör man inte byta ut enstaka träd mot en annan art, utan utgångna exemplar bör ersättas med ädelsyren på stam. Men däremot kan det övervägas att ädelsyren i olika lila och röda nyanser väljs för att tillföra en viss lekfullhet.

- *Syringa vulgaris* 'Andenken an Ludwig Späth' – ädelsyren
- *Syringa vulgaris* cv – ädelsyren i sorter och nyanser

En ligustersyren i full blom är en slående syn.

Ersättningsträd, generella

Stora till medelstora lövträd

Acer campestre – naverlönn
Acer cappadocicum – turkisk lönn
Acer x freemanii – freemanolönn
Acer heldreichii – balkanolönn
Acer heldreichii ssp. trautvetteri – kaukasisk lönn
Acer platanoides – skogslönn
Acer platanoides 'Schwedleri' – blodlönn
Acer pseudoplatanus – tysklönn
Acer pseudoplatanus f. purpureum – tysklönn
Acer pseudoplatanus 'Leopoldii' – tysklönn
Acer saccharinum – silverlönn
Acer saccharinum 'Pyramidale' – silverlönn
Aesculus flava – gulblommig hästkastanj
Aesculus hippocastanum – hästkastanj
Aesculus turbinata – japansk hästkastanj
Carpinus betulus – avenbok
Carya ovata – skidhickory
Carya tomentosa – storbladig hickory
Castanea sativa – äkta kastanj
Catalpa speciosa – praktkatalpa
Corylus colurna – turkhassel
Fagus sylvatica – bok
Fraxinus americana 'Autumn Purple' – vitask
Fraxinus pennsylvanica – rödask
Juglans nigra – svart valnöt
Liriodendron tulipifera – tulpanträd
Platanus x hispanica – hybridplatan
Populus nigra 'Italica' – italiensk pelarpoppel
Prunus padus – hägg
Pterocarya fraxinifolia – kaukasisk vingnöt
Pterocarya rhoifolia – japansk vingnöt
Quercus cerris – turkisk ek
Quercus coccinea 'Splendens' – scharlakansek
Quercus robur 'Fastigiata Koster' – pelarek

Robinia pseudoacacia – robinia

Tilia cordata – skogslind

Tilia x europaea – parklind

Tilia tomentosa – silverlind

Ulmus 'Columella' – hybridalm

Mindre blommande lövträd

Amelanchier x grandiflora 'Ballerina' – storblommig häggmispel

Amelanchier arborea 'Robin Hill' – stor häggmispel

Cornus mas – körsbärskornell

Magnolia kobus – japansk magnolia

Magnolia x soulangeana – praktmagnolia

Malus baccata 'Street Parade' – bärapel

Malus 'Evereste' – prydnadsapel

Malus tschonosikii – cinnoberapel

Prunus 'Umineko' – prydnadskörsbär

Syringa reticulata 'Ivory Silk' – ligustersyren

Syringa vulgaris 'Andenken an Ludwig Späth' – ädelsyren på stam

Syringa vulgaris cv – ädelsyren på stam i sorter

Övriga mindre lövträd

Crataegus monogyna – trubbhagtorn

Mespilus germanica – mispel

Sorbus intermedia – oxel

Vintergröna träd

Picea omorika – serbisk gran

Picea pungens 'Koster' – blågran

Picea pungens var. glauca – blågran

Thuja plicata – jättetuja

Ett ungt exemplar av japansk magnolia.

Den kaukasisk lönnen får dekorativa röda frukter.

ORDLISTA

Artdiversitet

En variationsrikedom bland individer eller populationer inom en art.

Ekdatabas

Ett digitalt kartunderlag där Stockholm stads viktiga ekområden samt jätteekar presenteras. Databasen togs fram som en del i projektet Miljömiljarden under namnet "Stockholms unika ekmiljöer" (2005-2007) och har fokus på skötsel- och restaureringsbehov för att långsiktigt säkerställa stadens ekbestånd.

Gestaltningssideal

De normer och ideal som präglar utformningen under olika tider och som ständigt skiftar med samhällets utveckling.

Habitus

Summan av de yttre kännetecknen, alltså det helhetsintryck som trädet ger.

Kultivar

Träd/växt framtagen via växtförädling.

Pionjärträd

Trädslag som naturligt först återbeskogar en kal yta och som karaktäriseras av bland annat snabb tillväxt.

Sekundärträd

Trädslag som har förmåga att växa upp under ett befintligt krontak och som karaktäriseras bland annat av hög skuggtålighet.

Stockholms stads anläggningsregister

Ett register över Stockholm stads geografiska information integrerat med information från olika verksamheter. Informationen tillgängliggörs genom det webbaserade kartproduktionsystem dpMap.

Succession

Den process där ett ekosystem genomgår mer eller mindre ordnade och förutsägbara förändringar över tid, vilket leder till att nya växt- och djursamhällen utvecklas och skapas.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning
kungsholmen@stockholm.se
08-508 08 000

